

หมายค้นถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญประการหนึ่งของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการที่จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการเข้าไปในเคสสถาน เพื่อค้นหามุบุคคลหรือสิ่งของ เนื่องจากการค้นตามหมายค้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนประการหนึ่ง คือสิทธิที่จะครอบครองเคสสถานโดยปกติสุข ดังนั้น รัฐธรรมนูญจึงได้กำหนดให้การออกหมายค้นจะต้องมีการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐอันเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว โดยให้ศาลซึ่งเป็นที่กลางทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐว่าเป็นไปโดยชอบและมีเหตุผลสมควรหรือไม่ โดยก่อนที่ศาลจะออกหมายค้นจะต้องปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรที่ทำให้ศาลเชื่อว่ามีเหตุที่จะออกหมายค้นซึ่งเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 59/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ว่าพยานหลักฐานตามสมควรมีความหมายเพียงใด และศาลจะใช้ดุลพินิจซึ่งนำพยานหลักฐานอย่างไรจึงจะทำการออกหมายค้นได้ ตลอดจนหมายค้นเมื่อออกไปแล้วสามารถที่จะคัดค้านพยานหลักฐานที่ใช้ในการออกหมายค้นได้หรือไม่ และผลของการออกหมายค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจะมีผลต่อการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นอย่างไร

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับว่ามีบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างดี พบว่าพยานหลักฐานที่ใช้ในการออกหมายค้นคือพยานหลักฐานใด ๆ ก็ตามที่มีความน่าเชื่อถือและมีน้ำหนักเพียงพอเพื่อนำเสนอต่อผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ออกหมายค้น และเมื่อผู้พิพากษาได้พิจารณาพยานหลักฐานดังกล่าวแล้วเชื่อว่ามีบุคคลหรือสิ่งของที่ต้องการพบอยู่ในสถานที่ที่จะทำการค้นนั้น โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาพยานหลักฐานดังกล่าวจะต้องแสดงให้เห็นว่ามีเหตุอันควรเชื่อ (Probable cause) ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขในการออกหมายค้นของประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศไทยหลักการเดียวกันนั้นก็ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 59/1 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเช่นกัน

พยานหลักฐานดังกล่าวนี้ไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อกระบวนการออกหมายค้นเท่านั้น หากแต่มีผลในการพิจารณาคดีต่อไปด้วย เพราะหากเจ้าหน้าที่ของรัฐนำพยานหลักฐานที่เป็นเท็จเสนอต่อศาลเพื่อออกหมายค้น และศาลได้ออกหมายค้นให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดย

เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติตามหมายค้นและได้พยานหลักฐานมาจากหมายค้นนั้นแล้ว ต่อมาภายหลังจำเลยได้คัดค้านพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นตามหมายค้นนั้น ว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นตามหมายค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อศาลได้ทำการไต่สวนและวินิจฉัยว่าหมายค้นไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมมีผลให้พยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นตามหมายค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวนั้น ศาลอาจจะไม่รับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาก็ได้

ผลจากการศึกษาพบว่า แม้ว่าการกระบวนการณ์ในการออกหมายค้นของประเทศไทย จะมีความรัดกุมสอดคล้องกับแนวทางตามหลักสากลแล้วก็ตาม แต่การนำเสนอพยานหลักฐานในการออกหมายค้นควรที่จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ร้องขอออกหมายค้นต้องตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลนั้นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ข้อมูลนั้นมาอย่างไร และข้อมูลที่ได้นั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถืออย่างไรได้ด้วย ในส่วนของศาลซึ่งเป็นองค์กรผู้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของหมายค้นควรที่จะให้เหตุผลในการพิเคราะห์พยานหลักฐานในการออกหมายค้น เพื่อให้เป็นแนวบรรทัดฐานในการเสนอพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ของรัฐและในการพิจารณาพยานหลักฐานของศาลต่อไป รวมทั้งการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นตามหมายค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น ศาลควรที่จะได้พิเคราะห์ถึงสัดส่วนความร้ายแรงของความผิดและการกระทำของจำเลยกับสัดส่วนความสำคัญของสิทธิเสรีภาพของประชาชนว่าอย่างไรจะเป็นประโยชน์แก่สาธารณชนมากกว่ากัน เพื่อเป็นการกำหนดดุลพินิจของศาลในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการค้นตามหมายค้นที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นต่อไป